РИСТО В. РАДУНОВИЋ (Титоград)

О ИМЕНИМА У ПЈЕСМИ „ЖЕНИДБА КРАЉА ВУКАШИНА“

1. Увод

У јужнословенској народној традицији предања о краљу Вукашину и пирлиторском војводи Момчилу добро су позната и распрострањена. Једно од тих предања које говори о легендарној женидби краља Вукашина и смрти војводе Момчила, добило је своју епскодесетерачку форму у знаменитој пјесми „Женидба краља Вукашина“, која је Вуку Крапићу била позната у шест варијаната од којих му се „најбоља учинила“ она коју је чуо од хајдука Стојана Ломовића који је био „родом однекуд из Ерцеговине“.[1]

Проучаваоцима наше политичке и културне историје познато је да су краљ Вукашин и војвода Момчило историјске личности,[2] али није јасно зашто је народна традиција те, историјски мање значајне личности, одјенула у своје легендарно рухо, смјештала их у разне амбијенте и подарила им чудесну популарност.

Наше разматрање треба да понуди одговор и на то важно питање.

Имена у поетским творевинама, каква је и ова легендарна о краљу Вукашину и војводи Момчилу, и сама могу бити складне поетске творевине са великом концентрацијом симбола, па би језичка анализа могла осветлити нове путеве сазнања о њима и ономе што би могло бити са њима повезано.

У нашем лингвистичко-поетолошком разматрању значајнијих онима: Пирлитор, Момчило, Видосава, Јевросима, Вукашин и Јабучило -треба да

---

1 Вук Стеф. Караџић, *Српске народне пјесме*, II, (Беч, 1845), Нолит, Београд, 1977, 68—75; Новак Килибарда, *Историјска основа народне пјесме о војводи Момчилу*, у књизи *Поезија и историја у народној књижевности*, Слово љубве, Београд (1972), 117—129.

2 Томо Маретић, *Наша народна епика*, Нолит, Београд, 1966, 193—195, 233—237; Вуконам Џаковић, *Пирлитор под Дурмитор или Перитоpиј под Родопима*, Стварање, Титоград, 1969/6, 821—828; Н. Килибарда, н. д.

се покажу: 1) неке њихове мотивационе, творбене и етимолошке карактеристике и 2) неке њихове поетолошко-семантичке функције.

Уколико би се наша анализа показала вјеродостојном, она би представљала, надамо се, један оригиналан приступ тумачењу поетске структуре пјесме „Женидба краља Вукашина".

2. О мотивационим, творбеним и етимолошким карактеристикама имена

2.1. Пирлитор

Према легенди из пјесме „Женидба краља Вукашина", у граду Пирлитору према Дурмитору (званом и „Момчилов град"), надомак Језера, живио је Момчило војвода са женом Видосавом, сестром Јевросимом, девет брата, дванаест првобратучеда и четрдесет од града левера, имао коња крилатога Јабучила и сабљу са очима.[3]

Према другој верзији, Момчило војвода је живио у Пирлитору под Шатор-планином, код Шаторског језера, на четворомеђи Босне, Лике, Далмације и Херцеговине, гдје и данас у селу званом Преодац постоје остаци „Момчилове куле".[4]

Према једном казивању, Момчилов град се налазио на брду званом Гралиште у селу Брскуту у Црној Гори.[5]

Најстарији нама познати помен пронађен је у списима Грка Кантакузина, гдје се помиње град *Peritheorion* и смрт деспота и севастократора Момчила 1345. године.[6]

Поред тога, у разним епским народним пјесмама српским, македонским и бугарским као Момчилов град поменута су и још нека мјеста: Перлитор, Пиритор, Пилитор, Биритор, Перитвар, Пирита, Пиридон и Пирот.[7]

Народној легенди је познато и како је Момчило стекао крилатог коња Јабучила.[8] Претпостављамо да народна традиција зна и за још неки Момчилов град и за још коју легенду о пирлиторском војводи Момчилу.

Познато је да се стара утврђења Пирлитор према Дурмитору, Пирлитор под Шатор-планином („Момчилова кула") и Гралиште („Момчилов град") налазе на стјеновитим узвишењима поред некада значајних путних

---

[3] В. Караџић, н. д.; Aleksandar Giljferding, *Putovanje po Hercegovini, Bosni i Staroj Srbiji*, „Veselin Masleša", Sarajevo, 1972, 286. — У Гиљфердинговом путопису стоји да је импресивно узвишење са порушеним градом звано *Пирлитор према Дурмитору* и *Момчилов град* у „најпоетскијем предању српске народне пјесме" („Жендиба краља Вукашина") у свим појединостима „вјерно описана стварност".

[4] Ратко Д. Коштић, *Да ли су рушевине под Шатор-планином град Пирлитор из народне пјесме*, Политика, 15. септембра 1989, 17.

[5] Марко Миљанов, *Племе Кучи у народној причи и пјесми*, сабрана дјела I, критичко издање, ЦАНУ, Титоград, 54, 307, 312.

[6] Н. Килибарда, н. д., 121—123.

[7] Н. Килибарда, н. д., 121.

[8] В. Караџић, н. д., 69—70.

праваца („друмова“), који су кроз антику и средњи вијек служили за каравански транспорт робе и путника. Назив села Преодац (< *Преходац* < *преход*(ити) + *-ац*), у којем се налази „Момчилова кула“, могао би означавати некадашњу сврсисходност утврђења које је омогућавало безбједан прелаз („пре(х)од“) опасним планинским друмовима.

Топоним Пирлитор могао је постати од основа грчких ријечи: *pyrgos* (град, тврђава, кула) и *lithos* (лит, литица, стијена)[9] и суфикса *-ор*, који је присутан и код још неких топонима нејасноga постања (Уп. *Дурмитор, Виситор, Котор, Мосор, Косор и др.*). Према томе, Пирлитор би могао бити сложен од двију топооснова: *пир*(г) + *лит* и суфикса *-ор*.

У првобитној форми, у грчком језику, топоним *Пирлитор* је могао показивати изразиту апелативност (слично топониму *Градац* у српскохрватском језику), па му је било потребно прецизније ономастичко одређење ради лакшег диференцирања мноштва сличних топообјеката. То се задржало и након преласка из грчког у словенски језички контекст. Отуда потреба и даље за синтагматским проширивањем назива: *Пирлитор према Дурмитору и Пирлитор под Шатор-планином.*

Топоним Гралиште могоа је постати као калк супстратног топонима Пирлитор, при чему су поједини творбени елементи могли претрпјети извјесне редукције. Прва грчка топооснова *пир(г)-* могла је бити замијењена словенским *гра(д)-*, друга топооснова *ли(т)-* могла се задржати пошто је грчко *лит* већ било ушло у словенску апелативну лексику, а грчки суфикс *-ор* могао је бити замијењен словенским суфиском *-иште*, у творбеном процесу: *гра*(д) + *ли*(т)- + *иште* > *гра* + *ли* + *иште* (уз могућно сажимање базног *и* и суфиксног *и*) > *Гралиште*, тј. град на литици.

На показану творбено-етимолошку могућност упућује и семантичка веза: Гралиште - Момчилов град.

Пирлитор је могао бити назив било којег од утврђења на стијенама, чиме се објашњава фреквентност тога топонима на територији грчког језичког супстрата, тј. некадашње Византије.

Помен Перитеориона (Перитхеорион) из 1345. године показује да је и тада, а вјероватно и прије тога времена, постојала та топономастичка форма.

2.2. Момчило

Историјски војвода Момчило, деспот и севастократор, „жртвован“ је 1345. године у борбама за византијски царски престо. Поетски војвода Момчило „жртвован“ је у вези са легендарном женидбом краља Вукашина.

2.2.1. Антропоним Момчило (Момчил, Момчиле) постао је од именице *мòмак* (< *момькъ*), највјероватније непосредно из вокативне форме *мòмче* и суфикса *-ил* (*о, е*).

---

[9] N. Majnarić — O. Gorski, *Grčko-hrvatski ili srpski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb, 1979, 253; S. Senc, *Grčko-hrvatski rječnik*, Zagreb, 1910, 566; Bratoljub Klajić, *Rječnik stranih riječi*, Matica hrvatska, Zagreb, 1981, 1048, 825.

Именица *Мòмчило* употребљава се и апелативно, значи: прави, истински момак, момчина.[10]

Ареал именице *мòмак и мồма/мò̀ма* обухвата простор српскохрватског, македонског и бугарског језика и поклапа се са ареалом антропонима *Момчило*.[11]

Момак значи: 1) млад, неожењен човјек, 2) слуга, најамни радник, 3) војник, јунак, ратник.[12]

Хипокорисник *Мо́шо* у вези је са антропонимом *Мòмчило* (Уп. гр. *moshos* — младица, прут; потомак, млад човјек).[13]

Именице *мồма/мò̀ма и мòмак* – колико нам је познато — нијесу довољно испитане. Поменућемо мишљење Петра Скока да именица мома „етимолошки припада серији дјетинских редупликација типа *мома, урс. мома*, арб. мёмё"[14].

Форма *мà̀ма* јавља се као синонимна формама *мâјка* (Уп. Маја, богиња) и *мà̀тēр* (Уп. *Магна Матер, материја*). *Мама је хранитељка,* коју може симболизовати њена дојка, сиса, тј. *мà̀ма* (лат. *mamma*), као извор хране (Уп. *мамалиа - сисари).*[15] Овдје ваља упутити и на грчки поетски облик *ма* у значењу *мајка*.[16]

Семантички гледано, *мома* је млада дјевојка која је биолошки дозрела за све материнске функције, а њене дојке, сисе, тј. *маме* први су видљив знак те дозрелости. Отуда, ријеч *мома* може важити као језичка ознака најзначајнијег момента у животу жене, кад она постаје способна за материнство као прворазредну функцију коју јој је природа намијенила.

Између *мò̀ме* и *мà̀ме* разлика је углавном у томе што је *мà̀ма* већ остварила своје материнство, а *мò̀ма* тек треба да га оствари.

2.2.2. Једна компонента поетског имена *Мòмчило,* односно апелатива *мò̀ма* и *мòмак,* могла би бити у вези и са прастарим обредом жртвовања.

На божански жртвеник приношени су само одабрани примјерци нечег чиме би се страшни богови могли умилостивити. Митологија Јевреја, Грка и других старих народа недвосмислено говори о обредном жртвовању дјевојака (мома) и младића (момака).

Енглеска ријеч *miss*, која значи: 1) госпођица (титула испред имена неудате жене) и 2) назив изабраници (на такмичењу у љепоти)[17] и латинска ријеч *mĭssa*, која значи: послана, тј. жртва богу[18], — несумњиво стоје у тијесној етимолошкој и семантичкој вези.

---

[10] *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, САНУ, Београд, св. 13, стр. 30.
[11] Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, Zagreb, knj. 2, str. 453.
[12] *Речник САНУ*, св. 13, стр. 25—26.
[13] N. Majnarić — O. Gorski, n. d., 276; S. Senc, n. d., 620.
[14] P. Skok, n. d., knj. 2, str. 453.
[15] B. Klajić, n. d., 839; N. Majnarić — O. Gorski, n. d., 259, 260; S. Senc, n. d., 583.
[16] S. Senc, n. d., 583.
[17] B. Klajić, n. d., 890.
[18] B. Klajić, n. d., 891.

Како се енг. *miss* (изабрана) може везивати са првобитним поимањем *изабране жртве богу*, претпостављамо да би и сх. *мȁма* могло бити ознака *изабранице за храну на божанском жртвенику*. Отуда би *мȁма и мȍма* могле бити у вези са храном[19] као заједничким етимоном.

И у нашој народној традицији има трагова о прастаром обичају жртвовања. Тако, у пјесми „Зидање Скадра“[20] налазимо:

„Не мо’ш, краље, темељ подигнути,
а камоли саградити града,
док не нађеш два слична имена,
док не нађеш Стоју и Стојана,
а обоје *брата* и *сестрицу*,
да зазиђеш кули у темеља“.

Када услов да брат и сестра (момак и мома) буду жртвовани није могао бити испуњен, тражи се жртва приближне вриједности: невјеста. У темељ је узидана „млада и зелена“ Гојковица.

Не тврдимо да се овим коначно рјешава питање етимологије ријечи *мȁма, мȍма* и *мȍмак*, али будући да се у средишту њиховог семантичког поља налазе значења: *храна, млад, изабран*, претпостављамо да у показаном правцу треба тражити етимолошко рјешење.

Сазнање да би ријечи *мома* и *мȍмак* могле бити у вези са некадашњим обредним жртвовањем значајно је и за етимологију имена *Мȍмчило*, а посебно за оправдање његове поетолошке функције у пјесми „Женидба краља Вукашина“. Пирлиторски војвода Момчило — млад човјек, јунак и ратник — симболизује *жртву*, и то је у овој поетској творевини доминантно.

И у Његошевој поезији, момци (јунаци, ратници) су жртве благородне:

„Што су *момци* прсих ватренијех
у којима срца претуцају
крв уждену пламеном гордошћу?
Што су они? *Жертве благородне*
да прелазе с бојнијех пољанах
у весело царство поезије,
како росне свијетле капљице
уз веселе зраке на небеса.“
(*Горски вијенац*, ст. 990-997)[21]

Антропоним Момчило савршено удовољава свим лингвистичко-поетолошким захтјевима пјесме „Женидба краља Вукашина“.

---

[19] *Речник САНУ*, св. 12, стр. 67 (мамица), 62 (маме), 70 (мамуљати).
[20] В. Караџић, н. д., 75—80.
[21] Његош, *Горски вијенац*, стих. 990—997.

2.3. Видосава

2.3.1. У српскохрватском именослову постоји женско име *Вѝдослава*[22] из којег је редуковањем *л* из секвенце *сл* постала упрошћенија форма *Вѝдосава*.

Први дио имена доводи се у везу са латинским божанством Витом (Витус) који је наслиједио паганског бога рата Вида (слов. *Видъ*). Други дио имена чини словенско *-с(л)ава*. Приликом грађења овог имена, у језичком смислу, коришћени су елементи: база *вид-*, копула *-о-*, база *слав-* и женски супстантив *-а*, а у поетском смислу, требало би подразумијевати негативне атрибута бога Вида, што би произилазило из контекста поетске структуре у коју је име Видосава уграђено.

2.3.2. Видосава, у пјесми „Женидба краља Вукашина", има само негативна својства. Њени атрибути су лукавство, злоћа, мржња, невјерство, издајство, суровост и немилосрђе. Она је зла чаробница (вјештица)[23] која је опчинила честитог јунака Момчила, лишила га његових јуначких преимућстава: крилатога коња[24] и сабље са очима[25], које су га чиниле непобједивим, и жртвовала га свом злом божанству оличеном у Вукашину.

У народним умотворинама из средњега вијека вјешци се најчешће појављују у вучјем облику, а вјештице носе подвезице од вучје коже.[26] За ово наше разматрање то је значајна информација јер омогућава да се односи између Вукашина и Видосаве сагледају аналогно односима *вука* и *вјештице*.

Видосавине моћи не дјелују на Јевросиму јер је она стално под моћнијом заштитом доброга божанства.

Име Видосава је срећно одабрано, јер за негативну улогу у именослову нема ширег избора имена пошто лична имена по правилу треба да значе нешто позитивно: какву добру жељу, заштиту и сл.

2.4. Јевросима

2.4.1. Ово женско име, поријеклом из грчког именослова[27], у српскохрватском именослову има још и форме *Јефросина* и *Јефросима*[28]. Сматра се да му је у основи гр. *еуфросина*, која може значити: радост, весеље, благост, добронамјерност, милост и разум[29].

---

[22] Милица Грковић, *Речник личних имена код Срба*, Београд, 1977, 231.

[23] Н. Килибарда, н. д., 125.

[24] Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, *Српски митолошки речник*, Нолит, Београд, 1970, 172: „Марко Краљевић" је имао видовитог коња Шарца са шест невидљивих крила"; В. Караџић, *Српски рјечник* (Беч, 1852), Нолит, Београд, 1977, 243.

[25] Тихомир Р. Ђорђевић, *Белешке о нашој народној поезији*, Београд, 62—67.

[26] Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, н/ д., 82—83.

[27] S. Senc, n. d., 377; М. Грковић, н. д., 104, 260; N. A. Petroviskij, *Slovarь russkih ličnыh imen*, „Russkij язyk", Moskva, 1980, 114, 228.

[28] В. Караџић, *Српски рјечник*, 249; М. Грковић, н. д., 104, 260.

[29] S. Senc, n. d., 377; N. Majnarić — O. Gorski, n. d., 174.

Познато је да се сестра војводе Момчила у неким пјесмама назива и *Анђелија*[30]. Рекли бисмо да није у питању произвољност јер гр. *анђио* (божји посланик), које је у основи имена, може имати својства карактеристична за име *Јевросима*. Отуда, имена Јевросима и Анђелија могла су се схватити као синонимна.

2.5. Вукашин

2.5.1. Само у српском именослову има више од сто личних имена којима је у основи *вук*[31]. То је име са изразито заштитним својствима јер, по народном вјеровању, на имаоца тога имена не могу дјеловати никакве зле чини.[32]

Из народних вјеровања и обичаја може се закључити да је вук у старој српској религији, као и у етрурској, грчкој, германској и келтској, представљао демона, а можда и божанство доњега свијета.[33] Народ вјерује да је ђаво створио вука, али се и сам плаши од њега.[34]

Симболизам вука има два аспекта: један је изразито неповољан, асоцира на мрачне, рушилачке и смртоносне силе подземља (тада је окрутан и ђаволски), а други је повољан, асоцира на небеску свјетлост (тада може бити разуман и праведан)[35]. Отуда и његова изразита дволичност.

Дволични Вукашин у почетку сарађује са злом Видосавом, наговара је на грешно понашање, што одговара негативним својствима његовога имена. А касније када увиђа да би му прави добитак био на супротној страни, приклања се доброј Јевросими, односно њеном добром божанству, што је у складу са оним позитивним својствима његовога имена.

Разумни Вукашин ће доћи до сазнања да је био велики грешник, па ће у знак покајања за грехове почињене око убиства доброга Момчила, кога је био принио на жртвеник своме злом божанству, доћи до закључка о потреби искупљења својих ранијих грехова новом жртвом, овога пута убиством зле Видосаве коју жртвује да би умилостио свог новог, доброг, правог бога, јер на божански жртвеник се не приносе само невини.[36]

2.5.2. У основи антропонима *Вукашин* (< *вук* + ашин) је именица *вук*.

Према Скоковој језичкој етимологији, балто-слов., слов. и праслов. *вълкъ* у вези је са праевропским супстратним *-ул-* (тргати, влачити, вући) и *-quos*, односно *-пот* (кожа), одакле је могуће „дерикожа“ и сл.[37]. Та етимологија одговара главној симболици која се приписује вуку.

---

[30] Т. Маретић, н. д. 195; Н. Килибарда, н. д., 121.

[31] М. Грковић, н. д., 59.

[32] В. Караџић, *Српски рјечник*, 78; Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, н. д., 82—83.

[33] —[34] Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, н. д., 82—84.

[35] J. Chevalier — A. Gheerbrant, *Rječnik simbola*, Matica hrvatska, Zagreb, 1989, 771—772.

[36] Његош, *Лажни цар Шћепан Мали*, дјејствије треће, стих. 160—161: „А Богу је жертва најмилија/поток крви кад проври тиранске“.

[37] P. Skok, n. d., knj. 3, str. 635—636.

2.5.3. Историјски Вукашин (краљ Вукашин) - главни опонент цару Урошу[38], има извјесних подударности са претендентом на византијски царски престо Јованом Кантакузином,[39] стварним противником историјског војводе („деспота и севастократора") Момчила,[40] па је и у томе нађено погодно оправдање за њихову замјену. За ово поетизовано народно предање одабрана имена историјских личности Вукашина и Момчила срећно су се уклапала, удовољавајући, истовремено, и готово идеално, свим битним језичко-поетским захтјевима; а сама присутност тих познатих историјских личности доприноси привиду да је ова чудесна поетска имагинација утемељена на реалности.

2.6. Јабучило

2.6.1. Име Момчиловог коња *Јабучило* створено је, као и код антропонима *Момчило*, према творбеном моделу: база + суфикс, гдје базу представља именица *јабука*, а суфикс *-ило*.

2.6.2. Мотивациони разлози узимања јабуке за основу имена Момчиловог видовитог и крилатог коња налазе се у симболици појмова *кȍњ* и *јȁбука*, којима се приписују нека заједничка симбололошка својства: знање, осјетљивост, видовитост.[41]

Према томе, коњско име *Јабучило* резултира из семантичког сродства симбола *коњ* и *јабука*.

3. *О неким семантичким својствима имена, с посебним освртом на њихове поетске функције у пјесми*

Анализа творбене структуре и семантичке садржине испитиваних имена, смјештених у наративни оквир поетизованог народног предања, показује њихово семантичко богатство, слојевитост и изразиту поливалентност, што омогућава да се од зналачки синтетизованих ономастичких појмова изгради чврст скелет јединствене и складне поетске структуре.

3.1. У самој основи предања уочава се сиже једног типичног црквеног приказања, карактеристичног за сценску умјетност средњега вијека. Амбијент догађања је једна тврђава (**Пирлитор**). Актери су: ратник бога зла, неправда (**Видосава**), ратник бога добра, правда (**Јевросима**), добри трагични јунак, богоугодна жртва (**Момчило**), велики грешник и скрушени покајник (**Вукашин**). Сиже фабуле чини: 1) Вукашинов савез са злом Видосавом и жртвовање доброга Момчила; 2) Вукашинов савез са добром

[38] Т. Маретић, н. д., 219, 234.
[39–40] Т. Маретић, н. д., 193—195.
[41] J. Chevalier - A. Gheerbrant, n. d., 270—277, 211—212.

Јевросимом и жртвовање зле Видосаве; 3) брак од грехова очишћеног Вукашина и чедне Јевросиме, као симболика побједе праведности.

Овај морално-дидактички драмски сиже, умјесто сценског, добио је епскодесетерачко остварење, у складу са скромним могућностима једног рустичког друштва које је, у условима потчињености и сваковрсне репресије, тражило и налазило начине за изражавање својих духовних потреба.

3.2. У овој неоствареној драми („приказању“) све асоцира на борбу.

Тврђава Пирлитор је војно станиште и позорница сукобљавања.

Пирлитор, Момчило и Јабучило чине једну хомогену цјелину. Момчило је заповједник тврђаве Пирлитора, трагични јунак чија је снага у крилима Јабучила и амајлији сабље са очима.[42]

Вукашин, Видосава и Јевросима, супротстављеношћу својих начела, чине једну хетерогену цјелину, с тим што Видосава и Јевросима остају досљедне принципима за које се боре и, према томе, досљедне у својој непомирљивој супротстављености. Вукашин, напротив, као оличење дволичности, до врхунца усложњава драматику борбе, што произилази из његове унутрашње контроверзности. Он је вјешт режисер сукоба, виновник жртава и божанства, што му обезбјеђује коначан тријумф. Име Вукашин је одабрано као најприкладније да симболично изрази све што може садржати улога која му је намијењена.

Како разумјети чињенице да је једино Вукашин у драми („приказању“) односно пјесми приказан ралистично, да је управо он најближи обичном човјеку, да ми је — иако по природној конституцији слабашном — ипак дато да управља натприродним силама уз чију ће помоћ, вјештим маневрима, побједнички стићи до жељеног циља?

Ако је питање умјесно и ако се прихвати да му је извориште више у поенти драме („приказања“) него пјесме, Вукашин би могао симболизовати човјека уопште,[43] са свим злим и добрим које у себи носи, могао би бити персонификована жеља или тежња човјекова да трајно загосподари божанским моћима, да укроти природу и постане господар смрти и живота.

4. Закључци

4.1. Језичко-поетском анализом имена у епској народној пјесми „Женидба краља Вукашина“ открива се сиже једног за средњи вијек типичног црквеног приказања. У њему је драмски заплет мотивисан морално-дидактичком потребом приказивања борбе двају вјечно супротстављених идеалних принципа: позитивног (добро, правда, светлост) и негативног (зло, неправда, тама).

Актери су персонификирани принципи: Доброта (Јевросима), Злоћа (Видосава), Благородна жртва (Момчило) и Зло и добро (Вукашин).

---

[42] Т. Р. Ђорђевић, н. д., 62—67.

[43] Ш. Кулишић, П. Ж. Петровић, Н. Пантелић, н. д., 82—84: „Народ вјерује да је *вук* човјеку двојник“.

Вукашин је краљ који може представљати носиоца божанске моћи на земљи, коме је дато да слободно располаже немјерљивим силама и разумски их потчињава својим интересима.

4.2. Сама имена у пјесми садрже основне карактеристике унапријед дефинисаних драмских улога.

Антропоним *Момчило* етимолошки и семантички се разлаже на елементе који у највећој мјери оправдавају управо то име: млад човјек, јунак, ратник, слуга, жртва.

Анропоним *Видосава* неким негативним атрибутима бога рата Вида, што је у основи њенога имена, оправдава њену постојану опредијељеност за негативни принцип, јер она је зла чаробница, ђаволски окрутна и немилосрдна, спремна на безразложна злодјела.

Антропоним *Јевросима* својим етимолошко-семантичким садржајима удовољава улози досљеднога борца за побједу праведног принципа.

Антропоним *Вукашин* својим симболичним значењима која му даје *вук* (хтонско и небеско, отуда: негативно и позитивно) идеално удовољава значењу сценске улоге коју представља.

Јабучило, име видовитог и крилатог Момчиловог коња, осмишљавва се симболима које имају *коњ* и *јабука* (знање, осјетљивост, видовитост).

Топоним *Пирлиор*, коме су у основи гр. pyrgos и *lithos*, означава позорницу догађаја — *тврђаву на стијени*.

4.3. Кад се има у виду толика суштинска подударност између улога у претпостављеном црквеном приказању и имена у поетском остварењу, може се закључити како имена нијесу узимана насумице већ су одабрана веома смишљено са префињеним познавањем њихових етимолошких и семантичких могућности. Могло би се рећи да су у именима дати етимолошко-семантички кодови довољни за реконструкцију не само сижеа већ и комплетне драмске структуре дјела.

Друкчије речено, на основу етимолошко-семантичких садржаја имена могло би се реконструисати првобитно приказање које је до нас дошло прерушено у епскодесетерачко рухо.

4.4. Кад се пјесма „Женидба краља Вукашина" сагледа са ономастичког становишта, саме по себи отпадају многе недоумице и питања око аутентичности личности и фабуле, на која су се дуго и с промјењивом срећом тражили задовољавајући одговори.

Сва имена су поетска, легендарна. *Пирлитор* је назив за одређену врсту утврђења (фортица). *Момчило* је идеално име за заповједника било којег од тих утврђења, могло би се рећи: и за онога ко је предодређен за жртвовање, као што је и име *Јабучило* идеално за идеалног коња. *Видосава* и *Јевросима* су погодни ономастички симболи за *зло* односно *добро*. *Вукашин* (или неко друго име са коријенским *вук*) најприкладније је за лице које је било *грешник* па преобраћено у *покајника*. О историчности имена *Вукашин* и *Момчило* могло би се рећи да се ту ради о привиду, поетској

вјештини којом се, увођењем у легендарну фабулу историјски познатих имена, поетско приповиједање учини вјеродостојним и занимљивим.

Увјерени смо да су одговори на значајнија питања те пјесме садржани у тајнопису њених имена која се темеље више на прикривеној структури „приказања“ него ли на видљивој поетској реализацији.

Према томе, имена у пјесми имају двојаке карактеристике: 1) с обзиром на прикривени драмски сиже („приказање“) она су реална, а 2) с обзиром на остварену поетску форму она су нереална, и у једном и другом случају зналачки одабрана и прилагођена унапријед одређеним захтјевима.

4.5. Ауторство тога поетског ремек-дјела неоправдано би било приписивати одређеном појединцу, на примјер хајдуку Стојану од кога је записана или неком другом даровитом народном гуслару, јер се основно може претпоставити да је у креирању значајог структурног слоја учествовао књижевно образован стваралац добро упућен у митолошке, сценско-драмске и симбололошке функције елемената од којих је то вишеслојно, комплексно и хармонично дјело створено. Представник нашег усменог народног стваралаштва могао је свом поетском мотиву, тј. раније уобличеном предању са, може се рећи, готово оформљеним ономастиконом, само конкретизовати и дефинисати локално обојену фабулу, дајући јој епскодесетерачку форму као најприкладнију за својевремени аудиторијум.

Risto V. RADUNOVIĆ

ABOUT THE NAMES IN THE POEM „MARRIAGE OF THE KING VUKAŠIN“

S u m m a r y

Linguistic and poetical analysing of the names in epic folk poem „Marriage of the King Vukašin“ demonstrates typical medieval church stereotype in topics. Dramatic plot of the poem is motivated with moral and didactic need of description the conflich of two eternally oposite idealistic principles: positive (the good, justice, the light) and negative (the bad, injustice, the dark).

Protagonists of the drama („vision“) personify the principles: Kindness (Jevrosima), Maliciousness (Vidosava), Gracious victim (Momčilo) and The Good and The Bad (Vukašin). Vukašin is the King, main character able to represent the man od divinity power on the Earth, to whom everyone and everything subordinate to.

The names of the poem themselves are characterized as dramatic roles, defined above.

Anthroponym *Momčilo* (*„momak“*, *momč*(e) + - ilo) can be etimologically and semantically divided into the elements that illustrates the name itself: young, hero, victim.

Anthroponym *Vidosava* consists of some negative aspects of the figure of the God of War - Vid (slav. Vid, lat. Vitus), that is in basis of the name, supporting the concept of Vidosava's constant orientation for the negative principles (htonyc elements).

Anthroponym *Jevrosima* (gr. *eufrosina*) evidences the role of this character, that is someone who fights for the positive principles, by the etimological and semantic elements of divine.

Anthroponym *Vuk*ašin (*„vuk“* (wolf) + -ašin) with the symbolic meanings of the word *Vuk* (htonyc and divine, negative and positive), perfectly corresponds the significance of the character.

Jabučilo (*„jabuk*(a) + *-ilo*), the name of the clairvoyant and winged horse, is symbolized with the words *konj* (horse) and *jabuka* (apple) (knowledge, sensitivness, discernament).

Toponym *Pirlitor* (gr. *pyrgos* and *lithos*) has got the meaning of place of all happenings - *fort on the rock.*

All the names are legendary and poetic. *Pirlitor* is the name of a kind of the fort (fortica). *Momčilo* is the pervect name for the commander of such a fort, as it is for the one predestined for sacrifizing. *Jabučilo* is the proper name for the legendary horse. *Vidosava* and *Jevrosima* onomastucally symbolize *the Bad* and *the Good*. Vukašin or some other name with the root *vuk*, is the most proper for a person who turned to be a *penitent* and who once was a *sinner*.

Historicity of the names Vukašin and Momčilo can be defined as the second most important fact.

Author of the poem „Marriage of the King Vukašin" could achieve, with the onomastycs already formed and added to traditional elements of his poetic fable, concretized and defined locally characterized proceeding, in epic-decasyllable form, as the mostly suitable for the population in the epoch.